

לילדים – רזים בזרזים:

1. הסתתר בתוך מערה בגלל הגזרה ולמד סודות תורה.
2. איך נקרא טקס ההדלקה, ריקוד זומר, ליד הקבר בל"ג בעומר?
3. היא עיר המקובלים שצופה אל קברי הזוהרים.
4. מי אמר את האמרה: "ואהבת לרעך כמוך – זה כלל גדול בתורה"?
5. מדוע נקרא שם אביה של רחל כלבא שבוע?
6. כשהפך ר' עקיבא לרב ומלומד – כמה תלמידים הוא העמיד?
7. ר' עקיבא הוצא להורג ב----- וקברו נמצא ב-----.
8. מיהו שדרך כוכבו ועם צבאו נלחם ברומאים ממחבוא?
9. באלו 'כלי צבא' נהגו הילדים לשחק זכר למלחמות בר כוכבא?
10. נא להשלים: "בר יוחאי אשרי יולדתך".

למתקדמים:

1. אני מידה מנופה של עשירית האיפה ואחריי הספירה תקפה.
2. מי אמר: "כל מה שתיקנו (הרומאים), לא תיקנו אלא לצורך עצמם"?
3. מאמרותיו של הרשב"י: "גדולה מלאכה, ש----- את בעליה"?
4. אתה מוזהר לא להיות לספר מחובר לפני גיל ממש מבוגר.
5. מיהו הארי שזכה וכתב שיר ושבחה: "בר יוחאי נמשחת אשריך"?
6. מי אמר: אשריכם ישראל, לפני מי אתם מיטהרין, ומי מטהר אתכם – אביכם שבשמים?
7. מי יודע, מי חושף את מקור משפחתו של עקיבא בן יוסף?
8. מה מקור הביטוי הנאהב: "ירושלים של זהב"?
9. כיום אני מככבת באצטדיון טדי, אך הייתי עיר ואם במרד היהודי; ורמז בלעדי – התנועה נקראת ע"ש ה'גידם' האגדי.
10. מלה ערבית שנכנסה כמסורת לעשות לבן השלוש תספורת?

ב. היולדת רבי שמעון בר יוחאי – מודיע?

בספר הזוהר מסופר כיצד גילה ר' שמעון בר יוחאי, ביום הסתלקותו מן העולם את רזי התורה לתלמידיו ונתמלאה הגורן אור גדול של שמחה. לפי המסורת אירע הדבר בל"ג בעומר. מה פשרה של שמחה זו?

יום פטירתו של הצדיק נתפס בזוהר כיום הילולה שלו, כיום חתונתו (הילולא היא מלה ארמית ופירושה שמחת חתונה). עם פטירתו שב הצדיק ומזדווג עם מקורו העליון. כאן, בעולם הזה, מציינים אירוע זה ע"י ריבוי אש. כששבה נשמתו של הצדיק לדבוק במקור מחצבתה העליון, מתלקח הניצוץ לקראת המאור שממנו הוא נאצל, וכך מזדהרים רשפי נשמתו ומתרחבים כהתרחבות לבו של אוהב לקראת אהובתו, והנשמה ששה לקראת מפגשה עם מקורה האינסופי, ואנו מביעים שמחתנו בהבערת אש מלמטה

א. בר כוכבא – כוכב שלהכיב?

שמעון בר כוסיבא, היה שמו של בר כוכבא. הוא פונה בר כוכבא, בן הכוכב, כי ר' עקיבא ראה בו מעין כוכב שירד מהשמים, ואף דרש עליו את הפסוק "דרך כוכב מיעקב". המדרש משנה את שמו של בר כוכבא לבר כוסיבא מכיוון שאיכזב וכשל במרד, אף כי י"א שהשם בא לו מהיישוב כזיב שליד בית לחם. למרות הכישלון כונה בר כוכבא "נשיא ישראל", ואת דמות המטבעות שטבע אפשר לראות על המטבעות שלנו היום. שלוש השנים של המרד היו השנים האחרונות של עצמאות ישראל בארצו עד תקומת מדינת ישראל בשנת 1948. עם תחילת הציונות חלה תחייה בעיסוק באישיותו של בר כוכבא. המחנכים ראו בו חוליה בשלשלת ההיסטורית של מאבק העם היהודי לעצמאות במולדתו, והעלימו את כישלון המרד, ובו חגגו כביכול את "ניצחון בר כוכבא על הרומאים" בהדלקת משואות וירי בֶּחַץ וְקֶשֶׁת, והועלה מיתוס על מאבקו של בר כוכבא באריה. האגדה מספרת שיום אחד הקיפו חיילים רבים את מחנהו של בר-כוכבא ולקחו אותו בשבי. בר כוכבא הוכנס לכלוב עם אריה מסוכן. האריה רצה לטרוף את בר-כוכבא, אך בר-כוכבא לא נבהל הוא שלח מבט חוזר אל האריה, והאריה כאילו כושף ונשכב לרגלי בר-כוכבא. בר-כוכבא עלה על גב האריה ורכב עליו אל החופש ואל חייליו; ויחד היכו ברומאים ושחררו את הארץ מהכיבוש הרומאי. על כל גבעה הודלקו מדורות המבשרות את הניצחון.

שאלו טשרניחובסקי כתב שיר על בר כוכבא הנלחם באריה והמשורר לוי קיפניס עיבד אותו לשיר הילדים המפורסם:

איש היה בישראל בר כוכבא שמו.
איש צעיר גבה קומה עיני זוהר לו.
הוא היה גיבור הוא קרא לדרור,
כל העם אהב אותו זה היה גיבור, גיבור.
יום אחד קרה מקרה, היה מקרה עצוב,
בר-כוכבא נפל בשבי והושם בכלוב.
שם אריה ענק, תוך הכלוב שאג,
בר-כוכבא, אל תפחד, בר-כוכבא, חזק! חזק!
ואמנם - הוא לא נפח, מי כמוהו עז.
חיש קפץ על האריה, וקל כנשר טס.
על הר וגיא הוא שט, ודגל דרוור ביד
כל העם מחא לו כף, בר-כוכבא, הידד! הידד!

ד. עץ הפיוט "בר יוחאי נשתת אריק"

הפיוט 'בר יוחאי' נתחבר ע"י המקובל ר' שמעון לביא, שהיה מבין מגורשי ספרד, עבר בטריפולי בדרכו לארץ ישראל, אך משראה שהם זקוקים לו השתקע בה והפך לרבה של לוב. הפיוט אהוב ומושר ע"י כל קהילות ישראל, הן בהילולה של ר' שמעון בר יוחאי והן בלילות שבת. הפיוט משבח את הרשב"י ומתאר את עלייתו מספירה לספירה. הפזמון "בר יוחאי נמשחת אשריך, שמן ששון מחבריך", מגדיר את גדולתו של רשב"י כקדושת אהרן הכהן שנתקדש בשמן המשחה, והבית הראשון מבהיר זאת: "בר יוחאי שמן משחת קודש נמשחת ממידת הקודש, נשאת ציץ נזר הקודש חבוש על ראשך פארך".

שמן המשחה הוא שמן שנעשה משמן זית, מור, קינמון, קידה וקנה בושם, אשר איתו היו מושחים כהנים גדולים ומלכים כדי שיוכלו לכהן בתפקידם, וכן משחו את כלי המקדש הראשונים. בביטוי "שמן משחת קודש" – המלה 'משחה' משמעה מידה, מנה וחלק – כלומר המנה הראויה לכהנים בגלל הימשחם לכהן. והוראה זו נוספה למלה 'משיחה' בהיותה קרובה למלה 'משיכה', באות כ' – כאילו משכו קו או חוט ומדדו אותם.

המלה 'משיח' – הוראתה היסודית היא 'משוח בשמן', ולכן גם המלך וגם הכהן קיבלו את הכינוי 'משיח'; דוד מכנה את שאול "משיח ה'"; ועל עם ישראל אומר דוד: "אל תגעו במשיחי", ואפילו מלך גוי כמו כורש פונה בשם משיח. על פי מסורת חז"ל, למשיח ארבעה שמות נוספים: מנחם, שילה, ינון וחנינה – ראשי תיבות של שמות אלה מצטרפים למילה משיח.

ונראה שהדמיון של רשב"י לאהרן הכהן הוא, שכשם שאהרן הכהן קדושתו בכך שנכנס לפני ולפנים אל קודש הקודשים, כך רשב"י גדולתו בתורתו, תורת הסוד, שאליה נכנס לפני ולפנים, והאיר אותה בסודות הקודש. והפיוט מסתיים בכך שהעם לומד את סודותיו, והם הופכים לכוהני הנושאים חושן, אורים ותומים ונעזרים בו בלימודם: בר יוחאי אשרי יולדתך אשרי העם הם לומדך ואשרי העומדים על סודך לבושי חשן תמיד ואוריך.

למרות שהפיוט משופע בדימויים ובביטויים ציוריים מופשטים ובמושגים קבליים, שרק מתי מעט מסוגלים להבינם, הוא מושך אליו הן את לבות הרבנים והמשכילים והן את פשוטי העם כאחד, וכל אדם ששר אותו מדמה בנפשו באופן שונה את אישיותו המסתורית של בר יוחאי.

ה. על ה'חלאקה' בל"ג בעומר

חלאקה היא מילה ערבית שפירושה: גילוח, והוא טקס תספורת הנערך לילדים, כשהם מגיעים לגיל שלוש. המנהג חדש יחסית, והחל בתקופת המקובלים בצפת. ומספרים שהאר"י הוליד את בנו הקטן למירון, לקברו של ר' שמעון בר יוחאי, ושם גילח את ראשו, ועשה יום משתה ושמחה. יש הסוברים שהמנהג ביסודו היה לעלות לנבי סמואל בכ"ח אייר, שהוא יום פטירתו של שמואל הנביא, ושם גלח את ראשו של הקטנים ולתת כסף כנגד משקל השערות לצורך תחזוקת המקום, אך עקב הגבלת השלטונות העות'ומאניים העבירו את המנהג צפונה, להר מירון בל"ג בעומר. יש הטוענים כי מקור המנהג הוא מוסלמי, ומכאן שמו הערבי, ועל מנת לתת למנהג זה אופי רוחני-תורני, החלו החסידים להדגיש את עניין השארת פאות הראש לילד הקטן, והמנהג הפך לטקס חניכה דתי, שמדגיש את כניסתו של הילד לעולם המצוות. המילה 'חלאקה' מזכירה את המילה העברית 'חלק', שהרי לאחר התספורת הופך השיער המחוספס לישר וחלק. ומיהו האיש החלק הראשון שהשווה את עצמו לאחיו השעיר? יעקב – האומר לאמו: "הן עשו אחי איש שער ואנכי איש חלק" (בר' כ"ז י"א). הנה כי כן, בלשון חלקה זכה יעקב החלק בבכורה.

ד. מדורה מהי?

טקסי ל"ג בעומר נפתחים ב"הדלקה" הגדולה על גג ציון קברו של ר' שמעון בר יוחאי, ובכל הארץ יושבים מסביב למדורות ועורכים קומיזיץ. מה מקור המלה 'מדורה'? המלים דור או דור, שממנה כנראה גם הכדור, משמען מעגל, קו סובב ומקיף; "דור הולך ודור בא", כי הדור חוזר ונשנה כמעגל, וקרוב אליו ה'תור'; ובערבית 'דור' משמעו 'הסתובב', ולכן המנהג שמסתובב נקרא 'מדיר', והביטוי 'דיר באלכ' פירושו הבסיסי 'הפנה את תשומת ליבך', וכן כיכר העיר הנקראת דנאר. והאדם הקדמון - מקומות הדיוור שבנה היו עגולים - הדירה והדיר, ואף המדור - מלה ארמית שמשמעה מעון או משכן, וממנה בימינו מדורי הכלכלה והספורט, וגם הפועל למדור. אף הדואר משרש זה – שהרי הדור מתהלך ומסתובב בעבודתו. "עושה אדם מדורה ומתחמם כנגדה" – כתוב בתלמוד. כיצד צמחה מלה זו? ביהזקאל כ"ד קוראים: "וגם דור העצמים תחיה רמת רתחיה גם בשלו עצמיה בתוכה" – והפועל 'דור' משמעו 'להבעיר אש', ומכאן – מקום מוקד השרפה הנקרא 'מדורה' – כפי שמופיע בישעיה ל': "הרחב מקרתה אש ועצים תרבה". ואולי נתייחד שמה של המדורה משרש דור' הן בגלל סבב מערכות העצים המוסיפים לה כדי להזין את האש, והן מפני שהחברותא ישבה מסביב למדורה כמו הדוארה – סביבון בערבית וכמו הכדור העגול. ובל"ג בעומר מותר להוסיף 'שמן למדורה'.

ו. זיידולים ופיצוּזים

1. הגל בא בחי, בירח זוהר, ומדליק נר, ומזמר ומספר.
2. הרב שמואל הגביר מארץ אלג'יר קנה את חלקת הקבר, ולאחר השבר שיקם את העיר; ומאז החגיגה בריקוד ושיר.
3. לאיזה ילד נחשק, התואר של יעקב בן יצחק מוענק, "ואנכי איש חלק", אך איש חלקלק; ומיהו הסנדק?
4. עץ זית וכלי עבודה סיסמתה, בל"ג בעומר יום הולדתה, ראשיהם בעמקי תורתה, וכפיהם ברגבי אדמתה. ובזרעים תמצא את אמונתה.
5. אם יש לך עלייה מלאה כל טוב, אינך חסר אלא סולם לעלות בו שוב ושוב; ואז בידיך כל טוב העולם, גם הנראה וגם הנעלם, ועם הרבה זהירות - כוונתך תושלם. ואת התעודה תקבל מרבי יהודה.

ז. סיפורים על ר' שאון בר יוחאי

א. מעשה באשה אחת מצידון ששהתה עשר שנים עם בעלה ולא ילדה. באו אצל רבי שמעון בר יוחאי וביקשו להתגרש זה מזה. אמר להם: "חייכם, כשם שנודווגתם זה לזה במאכל ובמשתה, כך אין אתם מתפרשים זה מזה אלא מתוך מאכל ומשתה". הלכו בדרכיו ועשו לעצמם יום טוב ושיקרתו (האיש גרמה לו להשתכר) יותר מדי.

כיוון שנתייבשה דעתו, אמר לה: "בתי, ראי כל חפץ טוב שיש לי בביתי, טלי אותו ולכי לבית אביך". מה עשתה היא? לאחר שישן, רמזה לעבדיה ושפחותיה ואמרה להם: "שאוהו במיטה וקחו אותו והוליכוהו לבית אבא". בחצי הלילה, ננער משנתו. כיוון שפג היין, אמר לה: "בתי היכן אני נתון?" אמרה לו: "בבית אבא".

אמר לה: "מה לי בבית אביך?" אמרה לו: "לא כך אמרת לי בערב - 'כל חפץ טוב שיש בביתי טלי אותו ולכי לבית אביך?' אין חפץ טוב לי בעולם יותר ממך...". חזרו אצל ר' שמעון בר יוחאי, התפלל עליהם, ונפקדו. (מדרש שיה"ש רבה א' ל"א)

ב. אגדה אחרת מספרת על תלמידו של רבי שמעון בר יוחאי שיצא לחו"ל והתעשר והיו תלמידיו מקנאים בו. הוציאים רבי שמעון בר יוחאי לבקעה אחת של פני מירון והתפלל ואמר: בקעה, בקעה! מלאי דינרי זהב. התחילה מושכת דינרי זהב לפניו. אמר לתלמידיו: אם זהב אתם מבקשים, הרי זהב! טלו לכם! אבל היו יודעים: כל מי שהוא נוטל עכשיו - חלקו של עולם הבא הוא נוטל, שאין מתן שכרה של תורה אלא לעולם הבא! (שמות רבה נ"ב, ג)

ח. מדוע אין מברכים "שהחיינו" בספירת העומר?

חכמינו נתנו מספר סיבות:

- א. לפי שזמן הספירה תלוי בקביעת הפסח, כמו שכתוב "וספרתם לכם ממחרת השבת", וברכת שהחיינו שברכנו בפסח פוטרת אף את מצוות ספירת העומר.
- ב. אין מברכים "שהחיינו" אלא בדבר שיש בו הנאה, כגון נטילת לולב, הדלקת נרות חנוכה וכו', אבל ספירת העומר אין בו זכר לשום הנאה אלא עוגמת נפש בגלל חורבן הבית ומות תלמידי רבי עקיבא.
- ג. כתוב בכתבי האריז"ל על הפסוק (שמות ג' י"ב) "תעבדון את הא-לוקים על ההר הזה", ישראל במצרים היו משוקעים במ"ט שערי טומאה והקדוש ברוך הוא ברוב רחמיו גאלם ממצרים כדי לקרבם תחת כנפי השכינה, ולכן חייבים היו לספור שבעה (7X) נקיים, ובלא ספירת שבעה נקיים אי אפשר היה לקרבם תחת כנפי השכינה. וזהו פירוש הפסוק "תעבדון את הא-לוקים" - תעבדו+נו"ן, ביום החמישים. ולכן על צפייה זו של 50 יום לא שייך לומר ברכת "שהחיינו".
- ד. וכתב הרדב"ז: לפי שכל עצמה של מצווה זו הכנה היא למצוות העצרת (=חג השבועות) שבסוף, וכשמגיעים לחג השבועות משלימים את המצוה ומברכים 'שהחיינו' על החג, והברכה עולה לכאן ולכאן. וכן כתב האבודרהם משום שהספירה אינה אלא לצורך הבאת ביכורים בעצרת.

שלוש הרצאות לקראת יום ירושלים וחג השבועות

- א. ירושלים - שירים, סיפורים וחיידונים בעקבות חולמים ולוחמים.
- ב. 'לכל שיריך אני כינור' - ממזמורי דוד דרך פיוטי ר' יהודה הלוי ועד לשירת נעמי שמר.
- ג. שבועות - יום אחד עם שבעה שמות.
לפרטים - משה אוסי 09-8335016

תשובות - לילדים: 1. הרשב"י 2. הילולה 3. צפת 4. ר' עקיבא 5. גם כלב יצא שבע מביתו 6. 24000

7. קיסריה, טבריה 8. בר-כוכבא 9. חץ וקשת 10. אשרי העם הם לומדיך

למתקדמים: 1. העומר 2. רשב"י 3. מכבדת 4. ספר הזוהר 5. ר' שמעון לביא 6. ר' עקיבא 7. ממשפחת גרים

8. תכשיט הדומה לחומת י-ם שר"ע קנה לרחל אשתו 9. ביתר, ביתר=ברית יוסף תרומפלדור 10. ה'חלקה'

1. תשובות לזיכרונות ופיצוץ

1. גל=ל"ג בעומר, והוא חל בח"י=י"ח באייר, הנקרא חודש זיו=זוהר. ושם שרים ומזמרים, ומספרים=עושים תספורת, 'חלקה'.
2. החידה מגוללת את פתיחת אירועי ל"ג בעומר במירון מזה כשישה דורות ברציפות, משנת 1833 ואילך. חגיגות ל"ג בעומר המסורתיות במירון נפתחות רשמית בטקס החגיגי

של תהלוכת ספר התורה העתיק של משפחת עבו מביתם ההיסטורי בצפת אל קבר הרשב"י במירון.

שורשיה של מסורת עתיקת יומין זו נעוצה באבי השושלת בארץ, הרב שמואל עבו, שעלה ארצה עם הוריו ומשפחתו מאלג'יר בשנת תקע"ז (1817) והשתקע בצפת. הוא שימש בעת ובעונה אחת רב ראשי וקונסול צרפת בגליל; עד מהרה הפך למנהיגה הרוחני של הקהילה היהודית בכל האזור.

שנים ספורות לאחר עלייתו, במחצית הראשונה של המאה ה-19, רכש הרב שמואל בכסף מלא את חלקת הקבר של הרשב"י במירון, שהייתה מוזנחת ושימשה מרעה ומרביץ לעדרי צאן של הכפריים הערבים. הוא גידר את חלקת הקבר והקים שם את מבנה בית הכנסת ההיסטורי הקיים עד עצם היום הזה. הוא גם שיקם את בית הכנסת של האר"י ברובע העתיק של צפת, ולאחר הרעש הגדול שפקד את צפת התמסר לבנות את הריסות הרובע היהודי.

לאות הוקרה על פעליו העניקה לו הקהילה ספר תורה על שמו, ובערב ל"ג בעומר תקצ"ג (1833) הובל ספר תורה זה לראשונה בשירה ובריקודים מבית עבו לבית הכנסת של הרשב"י במירון, וחגיגות ל"ג בעומר המסורתיות נפתחו ברוב עם. הייתה זו תחילתה של מסורת מיוחדת, שהפכה במרוצת הזמן לחלק בלתי נפרד מהפולקלור הדתי-עממי של צפת והגליל כולו. ועד היום נישא ספר תורה בתהלוכה חגיגית היוצאת בערב ל"ג בעומר מבית עבו למירון.

3. לילד בן השלוש שעורכים לו 'חלקה' - תספורת ראשונה, והסנדק הוא הרשב"י.

4. תנועת הנוער "בני עקיבא" שנוסדה בל"ג

בעומר 1929. הסמל-עלי זית ושעורה, חרמש וקלשון. וסיסמתה-תורה ועבודה, ומתוך המנונה: ראשינו בעמקי תורתה, וכפינו ברגבי אדמתה. הביטאון נקרא "זרעים", הן ע"ש המסכת, והן ע"ש הזריעה והעבודה בחקלאות.

5. ר' יהודה לייב אשלג, בעל 'הסולם' - פירושו לזוהר; בשנת תש"ג החל לכתוב את פירוש "הסולם" על ספר הזוהר. בהקדמה לספר הזוהר (אות נ"ח) כתב: וקראתי הביאור בשם "הסולם", להורות שתפקיד ביאורי הוא כתפקיד כל סולם, שאם יש לך עליה מלאה כל טוב, אינך חסר אלא "סולם" לעלות בו, ואז כל טוב העולם בידך. אמנם אין "הסולם" מטרה כלפי עצמו, כי אם תנוח במדרגות הסולם ולא תיכנס אל העליה, אז לא תושלם כוונתך...

לעילוי נשמת האישה הצנועה והנכבדת פרידה בת אסתר למשפחת מושיב. תנצב"ה

mosheossi@gmail.com